

**OPO – Organisasjonen
mot politisk overvåking**
Postboks 628 Sentrum
0106 Oslo
Telefon 900 19 985
e-post: overvak@opo.as
Bank giro 0537.51.98403
<http://home.no.net/overvak/>

Medlemsbulletin nr. 3/2006

- **Årsmøte 2007 – Innkalling**
- **Årsmøte 2007 – Styre og arbeidsutvalg**
- **E-post-adresser**
- **OPO ved et veiskille**
- **OPOs dokumentasjonsprosjekt, eller ”Den andre versjonen”**
- **Innsjutt for Innsynsutvalget**
- **Ble vi ikke overvåket likevel?**
- **Thor Thorsen: ”Mappene”**

Årsmøteinnkalling 2007

OPO avholder sitt årsmøte *tirsdag 23. januar 2007 kl 17.00*

Sted: Bygningsarbeidernes hus, Møllergata 37, 10. etg. (Det går heis til 9. etg.)

Til behandling:

1. Styrets årsmelding
2. Budsjett med forslag til kontingent, og regnskap med melding fra revisor
3. Arbeidsprogram
4. Vedtekter
5. Innkomne forslag
6. Valg av styre, revisorer og valgkomité

Medlemmer som ønsker at andre saker skal tas opp til behandling, må melde dem til styret innen 5. januar 2007.

Etter at den formelle delen av årsmøtet er avviklet, ca. klokka 19.00, vil OPO-medlem og historiker Lars Borgersrud innlede om det styret kaller ”OPOs dokumentasjonsprosjekt” eller ”Den andre versjonen” (se eget oppslag lenger bak i bulletinen). Etter innledningen vil det bli anledning til å stille spørsmål til Lars Borgersrud, arbeidsutvalg og styre.

Møtet vil avsluttes kl. 20.30

ÅRSMØTE 2007 – STYRE OG ARBEIDSUTVALG

På få unntak nær har styre og arbeidsutvalg vært en temmelig stabil gjeng opp gjennom OPOs historie siden 2001. Dette er på den ene siden bra, men på den annen registrerer vi tendenser til en – i bokstavelig forstand – forgubbing. Det sittende styret på 14 medlemmer med varamedlemmer har 11 menn (79 %) og 4 kvinner (21 %), og i arbeidsutvalget er 4 av 4 menn (100 %!!). Alle ”etnisk norske”. De fleste ”godt voksne” (leder fyller 70 år i løpet av neste periode). Selv om vi tar høyde for at flertallet av overvåkede vel har vært menn, født i Norge, (kvalifisert gjetning), så er dette for dårlig. Og når det gjelder alder og engasjement, så henger de fleste av oss fast i den fortida som vi nå langt på vei har ryddet opp i (jfr. fristen for å søke innsyn som utløp 31. desember 2002 og unnskyldningen vi fikk fra Stortinget i mai 2004), mens en bekymringsfull framtid mer hører ungdommen til – ikke minst den delen av den som har andre kulturelle røtter enn de norske. Derfor en sterk oppfordring til mennesker som fyller ett eller flere av følgende kriterier om å melde seg til (beskjeden) innsats for OPO:

- Kvinner
- Unge mennesker
- Mennesker med annen kulturell bakgrunn enn den norske.

”Gamle” medlemmer oppfordres også til å kontakte mennesker de kjenner i kategoriene over, for å oppfordre dem om å søke medlemskap – og aller helst si seg villig til å påta seg verv.

Henvendelser om dette kan rettes, enten til

Valgkomiteen v/Kjell Bygstad, tlf 69 83 87 51 eller e-post: kjellbyg@frisurf.no
eller til

leder Kjell Horn, tlf 22 44 18 58, 906 13 595 eller e-post:
kjell.horn@oslo.online.no

E-postadresser

Vi har bedt om det før, men gjentar det her: Kan alle medlemmer med e-post-adresse være så snille (mot seg selv og mot oss) å sende denne til AU, helst til Tor Bernhardsen som har ajourføring av adressene som et av sine arbeidsområder. Tor har følgende e-postadresse:

tor.bernhardsen@chello.no

Økonomi og arbeidskapasitet i (et ulønnet) arbeidsutvalg vil gjøre at vi i framtida vil sende en del meldinger til medlemmene per e-post, meldinger som dessverre ikke vil nå dere som bare har vanlig brev-postadresse.

OPO VED ET VEISKILLE

Kjell Horn

På de siste par møtene i arbeidsutvalget har vi drøftet framtida for OPO og spurt oss selv om organisasjonen fortsatt har noen berettigelse. For da vi som hadde vært overvåket stiftet OPO 21. november 2001 – for fem år siden i disse dager – var det to mål som sto i fokus:

Det første var at flest mulig skulle stille kravet ”*Jeg vil se mappa mi!*” Bakgrunnen var at Innsynsloven var kommet på plass og trådte i kraft fra 01.01.2000, men at betenkelig få lot til å ville benytte seg av retten til å søke innsyn. Gründerne og ildsjelene i OPO greide å snu denne trenden, slik at vi i dag har en situasjon der ca. 13.000 mennesker har bedt om å få se sine eventuelle mapper. Dette tallet er høyere enn det myndighetene hadde ”fryktet” – men samtidig lavere enn det som hadde vært mulig. Likevel skal vi være fornøyd med innsatsen vår på dette området.

Det andre målet var å tvinge fram en unnskyldning fra Stortinget overfor de overvåkede for den kriminelle aktiviteten som Staten v/POT og den militære etterretningen hadde bedrevet helt siden frigjøringen etter krigen. Jobben var seig, men etter mye lobbyvirksomhet, fikk vi inn en unnskyldning i forbindelse med den årlige meldingen fra Stortingets kontroll- og konstitusjonskomité (EOS-utvalget) i mai 2004.

Dermed var de to viktigste målene nådd, og sånn sett kunne OPO nå

snøre igjen sekken og si seg fornøyd med godt utført arbeid.

Men nei. Når arbeidsutvalget har gått gjennom arbeidsprogrammet, har vi sett at på langt nær hele jobben er gjort:

For det første gjenstår den svært viktige jobben å sikre historisk materiell for framtida på en slik måte at også de overvåkedes versjon av historien blir dokumentert. (Se egen artikkel om dette.)

For det andre har OPO etablert seg som seriøs høringsinstans når blant annet lover som har med overvåking å gjøre, skal skrives eller justeres. Denne muligheten for å påvirke prosessene slik at overvåkingsprosedyrene ikke skal gå fra vondt til enda verre, må vi ikke skusle bort. Snarere tvert imot. Vi må bruke den aktivt.

For det tredje er vi den organisasjonen som blir lyttet til og får henvendelser fra mediene når overvåking står på dagsordenen. I år har dette skjedd fire ganger, noe som er oppsiktsvekkende bra, sett på bakgrunn av hvor trangt det er om plassen i radio, TV og aviser.

For det fjerde er det ikke slutt med overvåking, selv om de gamle NKPerne – og etter hvert også AKPerne – er lite interessante for PST. Tvert imot. Etter 9/11 har bare fokus skiftet over på nye ”fiender” som ”truer rikets sikkerhet”, og igjen står vi i fare for å få en situasjon der hele grupper – utelukkende fordi de

har en bestemt etnisk og/eller religiøs tilhørighet – blir utsatt for kollektiv mistenkeligjøring og overvåking. Å trekke disse inn i OPOs arbeid og sammen med dem kjempe mot ulovlig overvåking må også ha høy prioritet for OPO i åra framover.

Arbeidet og oppgavene for OPO er altså ikke slutt, og AU håper på fortsatt solidarisk støtte fra alle gamle medlemmer, selv om, som sagt, de opprinnelige, primære oppgavene nå er løst!

OPOs DOKUMENTASJONSPROSJEKT eller ”DEN ANDRE VERSJONEN”

Kjell Horn

OPO har som et av sine tre hovedsatsingsområder i henhold til arbeidsprogrammet å ”sikre historisk materiale”. Lenge har vi begrenset dette til en allmenn oppfordring til medlemmene om å sende inn mappene sine (eller kopier av disse) til Riksarkivet. Til nå har – så vidt vi har brakt i erfaring – bare seks medlemmer gjort dette. Takk til dere som har gjort dette, men med et så spinkelt volum, har slik oppbevaring liten hensikt. Hvorfor ikke langt flere av oss har sendt inn mappene, har vi intet svar på.

En annen svakhet ved slik oppsamling av mapper, er at de – når historikere en gang i framtida, lenge etter at vi som har vært overvåket er døde, skal begynne å grave i materialet – bare vil inneholde *overvåkernes* versjon av historien. Dette tar OPO mål av seg til å gjøre noe med. Derfor har vi nå på beddingen et temmelig ambisiøst prosjekt der vi

har engasjert vårt medlem, historikeren Lars Borgersrud, til å utarbeide et forslag til prosjektet. Et stort antall mennesker som har hatt mapper og som har fått innsyn i disse, skal intervjues. Å skaffe finansiering, skolere intervjuere, få kontakt med inter-vjuobjekter, gjennomføre intervjuene og skrive dem ut – og så til slutt samle det hele i en rapport eller ”hvitbok” som en motmelding til Innsynsutvalgets sluttrapport, regner vi med kan skje innenfor en tids-ramme på tre år.

Midt oppi det hele må selvsagt korrekte rutiner for sikring av innsendte mapper i tråd med data-tilsynets bestemmelser komme på plass. Men det vurderer vi som teknisk greit løsbare sider ved prosjektet. Det som imidlertid blir den virkelig store utfordringen, blir å få kontakt med et så stort og representativt utvalg overvåkede at

materialet blir interessant for framtidig historieforskning.

OPO oppfordrer derfor flest mulig om å ta kontakt – og så snart som mulig – slik at vi får en oversikt over om prosjektet lar seg realisere. Også av hensyn til arbeidet overfor forsk-

ningsmiljøer og bevilgende myndigheter vil det være en styrke å kunne vise til et stort antall mapper som kan danne utgangspunkt for denne forskningen og dokumentasjonsrapporten.

INNSPURT FOR INNSYNSUTVALGET

Av Kjell Horn

Ifølge Innsynsutvalget selv ser det ut til at arbeidet med å gi – eventuelt avslå – innsyn i mappene for dem som har søkt om det, vil bli avsluttet innen årsskiftet. Deretter vil en rapport fra arbeidet bli offentliggjort, og OPO vil selvsagt studere denne grundig og kommentere sider ved arbeidet som vi finner særlig interessante. Men allerede nå foreligger en del interessante fakta:

- Totalt har 12.794 personer søkt om innsyn i mappene sine. OPO ser det slik at dette på den ene siden er et svært høyt tall, noe som ikke minst gründerne i organisasjonen kan ta sin del av æren for fra den tiden da ”**Jeg vil se mappa mi**” var et slagord på ”alles” lepper. Men på den andre siden er det klart at tallet *kunne* vært langt høyere. Dette begrunner vi med alle de henvendelsene om innsyn vi har fått etter at fristen gikk ut

31. desember 2002, og i alle de mer uformelle kontaktene vi har hatt med mulig overvåkede.

- Nesten alle sakene – i alt 12.425 – var ferdig behandlet per november 2006. Av disse hadde ca. 30 prosent fått innvilget innsyn, men OPO har erfart at svært mange av dem – eller oss – er blitt nokså skuffet og overrasket over hvor tynne mappene har vært. For vi var da med på mye mer enn det som blir avdekket her?
- Hos 7.281 personer – eller ca. 60 prosent – hadde Innsynsutvalget ikke funnet dokumentasjon på overvåking. OPO ser det slik at dette er tall som skjuler – og for så vidt dokumenterer – de svake sidene ved Innsynsloven. Selv om det er kjent stoff, finner vi grunn til å minne om unntaksbestemmelsene som kan være

en god forklaring på at folk er blitt nektet innsyn:

For hele perioden er innsyn (8. mai 1945 til 8. mai 1996) betinget av at det ikke foreligger unntak fra innsynsretten.

- Det skal ikke gis innsyn såfremt dette vil kunne skade Norges forhold til en fremmed stat.
- Det skal ikke gis innsyn såfremt sikkerhetsmessige hensyn tilsier at det ikke er berettiget at slikt innsyn gis.
- Det skal ikke gis innsyn såfremt personvernmessige hensyn tilsier at det ikke er berettiget at slikt innsyn gis.
- Det skal ikke gis innsyn i opplysninger som oppgir kilder eller navn på tjenestemenn i overvåkingspolitiet eller dommere.

- Det skal ikke gis innsyn i opplysninger som er av en slik karakter at innsyn kan skade forholdet til samarbeidende tjenester eller i opplysninger om metoder når dette kan skade overvåkingstjenestens pålagte oppgaver, med mindre dokumentet er innhentet ved en ulovlig metode.

OPO vil i tiden etter at Innsynsutvalget har lagt fram sin rapport, som sagt studere denne nøye, og vi oppfordrer medlemmene om å gjøre det samme og komme med sine reaksjoner til oss, slik at vi har et bredest mulig materiale å bygge på når vi skal kommentere rapporten – og eventuelt debattere den offentlig.

BLE VI IKKE OVERVÅKET LIKEVEL?

Av HANS ROBERTSEN, frilansjournalist og musikanter.

I Dagsavisen torsdag 23. november kan man lese følgende overskrift: Ba om mappa si - ble ikke overvåket. Artikkelen under overskrifta beretter at av de ca. 13 000 som har søkt om innsyn i mappene sine, har 60 prosent ingen mappe i det hele tatt. Spørsmålet er om dette automatisk betyr at disse 60 prosentene aldri ble overvåket. Svaret er sikkert at *noen* aldri ble det, men *alle*? Nei.

Sekretariatsleder i Innsynsutvalget, Svein W. Olsen, sier til Dagsavisen: "Noen føler lettelse, mens andre nekter å tro det." Jeg hører altså til

de siste. Jeg tror for eksempel at Erling Folkvord ble overvåket, selv om Innsynsutvalget påstår det motsatte. Og jeg er sikker på at jeg selv også hadde ei mappe. Jeg skal i det følgende begrunne hvorfor.

Da jeg for noen måneder siden fikk brev fra Innsynsutvalget om at de ikke hadde funnet noen opplysninger om meg, måtte jeg dra på smilebåndet. Ikke fordi at jeg i hine hårde dager var en så viktig politisk aktør, men fordi jeg deltok i å fronte en del saker. For eksempel var jeg,

sammen med flere andre artister, med på å spille inn ei plate til støtte for palestinerne i 1976. I dag ville slikt ha blitt møtt med et skuldertrekk, men på 70-tallet var dette sprengstoff. Det faktum at plata ble totalforbudt i NRK illustrerer hvor betent dette spørsmålet var den gangen.

Jeg spilte i fem år i en vise-duo som kalte seg Hans og Stein. Stein er identisk med Stein Borgersen, og vi to opptrådte i klart politiske sammenhenger på venstresida over store deler av landet i alle disse årene. Vi var altså offentlige personer, som man ikke behøvde å fotografere i 1. mai-tog for å identifisere. Vi spilte for eksempel på store møter i studenter-samfunnene i Trondheim og Oslo, og i tillegg til at vi var med på det nevnte samlealbumet Palestina, spilte vi inn en LP på det venstreorienterte plateselskapet Mai i 1975.

Like før fristen for å søke om å få innsyn i mappene sine gikk ut, ble jeg oppringt av Stein Borgersen. Han hadde da nettopp fått sine papirer fra Innsynsutvalget. Og i dokumentene var det på et par steder strøket over et navn, som ikke kunne tilhøre noen andre enn meg. Sakene Stein Borgersen var blitt notert for var stort sett av bagatellmessig art. For eksempel hadde rapportøren ved en anledning til sin store forbauselse funnet ut at til tross for hans politiske meninger, så var Stein Borgersen en hyggelig kar.

Men én sak skilte seg ut. I 1976 satt Stein Borgersen og jeg i plateselskapet Mai's lokaler i Oslo og diskuterte betingelsene for en opptreden på en støttekonsert for palestinerne med ledelsen i selskapet og arrangørene. Det som ble sagt på dette møtet, dukket altså opp i Stein Borgersens mappe nesten 20 år etterpå. Det betyr én av to ting; enten hadde overvåkingspolitiet en person plassert på innsida i Mai, eller så drev de ulovlig romavlytting av plateselskapets lokaler.

Og uansett hva som er sannheten, begge deler er for så vidt like forkastelige, så betyr dette at sannsynligheten for at jeg ikke ble notert ned i en eller annen sammenheng er så godt som lik null. For i tillegg til å være venstreorientert spillemann, var jeg med i mange forskjellige gjenger i Studentersamfundet i Trondheim. For eksempel skrev jeg i en lang periode fast i studentavisa Under Dusken, og i "Duskens" lokaler var det nærmest umulig å snakke i telefonen på grunn av alle sprakelydene. Det var ingen som trodde noe som helst på at det var noe galt med selve telefonen, det var selvsagt noen som lyttet.

Jeg skriver som sagt ikke dette for å framheve min viktighet i det politiske miljøet på 70-tallet, men jeg mener saken min, og for eksempel Erling Folkvords, viser at en stor mengde materiale om overvåking av personer i Norge enten er blitt makulert, eller at det blir

tilbakeholdt. Jeg har snakket med mange som er overrasket over hva slags bagateller som blir omtalt i papirene de har fått fra Innsynsutvalget, mens saker av politisk viktighet er totalt fraværende.

En NKP-er jeg kjenner sa det slik: - De fikk med seg at jeg ga fem kroner til Helgeland Arbeiderblad en gang på femtitallet, men at jeg en gang var på et møte med sentralkomiteén i Sovjetunionens kommunistiske parti, ja, det har gått dem hus forbi. Tror noen at våre overvåkere den gangen virkelig *bare* besto av en gjeng halv-tomsete amatører som

bare var interessert i småplukk, eller er det rimelig å trekke den slutning at det finnes ting man fremdeles ikke vil at vi skal få lov til å vite?

THOR THORSEN – ”MAPPENE”

Av Kjell Horn

OPO-medlem Thor Thorsen har gjennom flere år intervjuet mennesker som har vært overvåket, og resultatet av arbeidet har han samlet mellom to permer i boka ”Mappene” som han har gitt ut på eget forlag. Det er et viktig stykke arbeid Thor Thorsen her har gjort. For mange vil gjenkjennelsen til egen sak være en trøst, for så vet vi at vi langt fra har vært alene om de vonde opplevelsene som overvåkingen har betydd. For framtida vil alle historiene kunne virke som et alvorlig varsku, dersom de blir kjent. Og for historieforskningen er alt materiale som blir samlet, av verdi.

Derfor en stor takk til Thor Thorsen for at han har gjort denne jobben, og samtidig en oppfordring til flest mulig om å skaffe seg boka, lese den og gjøre den kjent i sine respektive miljøer.

Boka koster 258 kr. (fraktfritt). Organisasjoner og lag får 40 % rabatt. Boka kan bestilles direkte hos forfatteren:

Thor Thorsen
Grovikveien 113, 4635 Kristiansand
Tlf 38 02 26 79 eller mobil 908 63 298